

Esialgse õiguskaitse või hagi tagamise abinõu - Tšehhi

SISUKORD

- 1 Millised on abinõude eri liigid?
- 2 Millistel tingimustel võib selliseid abinõusid rakendada?
 - 2.1 Menetlus
 - 2.2 Peamised tingimused
- 3 Abinõude ese ja laad
 - 3.1 Millist liiki vara suhtes võib neid abinõusid kohaldada?
 - 3.2 Milline on selliste abinõude mõju?
 - 3.3 Kui kaua sellised abinõud kehtivad?
- 4 Kas abinõu kohta saab esitada kaebuse?

1 Millised on abinõude eri liigid?

Esialgse õiguskaitse abinõud:

Esialgse õiguskaitse abinõudega reguleeritakse poolte suhteid esialgselt, st ajutiselt, või siis, kui on oht, et kohtulahendi täitmise tagamisel võib tekkida probleeme.

Enne kohtuasja sisulise lahendamise menetlust rakendatavaid esialgse õiguskaitse abinõusid reguleerivad üldjuhul tsiviilkohtumenetluse seadustiku (seadus nr 99/1963, muudetud) paragrahv 74 jj ning pärast sisulise lahendamise menetluse algust rakendatavaid esialgse õiguskaitse abinõusid reguleerib nimetatud seadustiku paragrahv 102. Erikohtumenetluste seadus (seadus nr 292/2013) reguleerib teatavates konkreetsetes olukordades rakendatavaid esialgse õiguskaitse eriabinõusid, nimelt nõuetekohase hooleta alaealise kaitseks rakendatavaid abinõusid (paragrahv 452 jj) ja kaitseks koduvägivalla eest rakendatavaid abinõusid (paragrahv 400 jj). Seaduse nr 292/2013 paragrahvis 12 on sätestatud ka teatavad erieeskirjad, mis täiendavad esialgse õiguskaitse abinõusid reguleerivaid üldsätteid, hõlmates seaduse kohaldamisalasse kuuluvate menetluste liike.

Tõendite tagamine

Tõendid tagatakse, kui on kahtlus, et tõendite kogumine on edaspidi võimatu või märkimisväärselt raskendatud (nt sellise ostu-müügilepingu puudulik täitmine, mille esemeks on riknev kaup, või raskelt haige ja eluohtlikus seisukorras oleva tunnistaja küsitlemine).

2 Millistel tingimustel võib selliseid abinõusid rakendada?

2.1 Menetlus

Esialgse õiguskaitse abinõud

- Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (seadus nr 99/1963) paragrahvi 74 lõikes 3 on sätestatud, et esialgse õiguskaitse abinõude rakendamiseks algatatakse menetlus vastavasisulise taotluse alusel.

- Seaduse nr 292/2013 paragrahvis 12 sätestatakse aga, et kohus võib omal algatusel otsustada esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise, kui tal on pädevus alustada omal algatusel kõnealuses asjas menetlust (nt menetlust alaealise hooldamise küsimuses, teovõimetuks tunnistamise menetlust, eestkoste määramise menetlust või kadunud isikut või surma puuduvat menetlust). Sellistel juhtudel otsustab kohus esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise *ex officio*.
- Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise pädevus on kohtul, kes on pädev asja sisuliselt lahendama; erandid sellest reeglist on sätestatud seaduse nr 292/2013 paragrahvides 400 ja 453.

Tõendite tagamine

- Enne kohtuasja sisulise lahendamise menetluse algust saab tõendeid tagada vastavasisulise taotluse alusel. Tagamise pädevus on kohtul, kes on pädev asja sisuliselt lahendama, või kohtul, kelle tööpiirkonnas ohus olev tõend asub.
- Kohtumenetluse käigus saab tõendeid tagada ka juhul, kui vastavat taotlust ei ole esitatud.

Menetlusosalised peaksid tõendite tagamise juures viibima, välja arvatud juhul, kui tõendite tagamisega viivitamine võib põhjustada riski.

Tõendeid saab tagada ka notariaalaktiga (*notářský zápis*) või kohtutäituri aktiga (*exekutorský zápis*), kui notar või kohtutäitur viibib toimingu juures või tõendab toimingu tegemist.

2.2 Peamised tingimused

Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise kohta võib teha otsuse järgmistes olukordades:

- kui on vaja kehtestada ajutine kord poolte suhete reguleerimiseks;
- kui on oht, et kohtulahendi täitmise tagamisel võib tekkida probleeme;
- kui on vaja olukorda esialgselt reguleerida.

Hinnang vajaduse kohta kehtestada ajutine kord poolte suhete reguleerimiseks sõltub konkreetse asja asjaoludest. Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamine otsustatakse ainult juhul, kui esineb ilmne vajadus kehtestada poolte õiguslike suhete reguleerimiseks ajutine kord. Muude sellise esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise seisukohast oluliste asjaolude puhul piisab sellest, kui tõendatud on vähemalt asjaolud, mis on abinõust tuleneva kohustuse kehtestamisel kriitilise tähtsusega.

- Probleemid kohtulahendi täitmise tagamisel

Kui esialgse õiguskaitse abinõud taotletakse seetõttu, et kohtulahendi täitmise tagamisel võib tekkida probleeme, peab õigustatud poolel olema otsus või muu dokument, mis on kohtulahendi täitmisele pööramise aluseks. Esialgse õiguskaitse abinõud võib rakendada ainult kuni ajani, mil kohtulahend muutub täitmisele pööratavaks, või juhtudel, kui õigustatud poolel ei ole seni mõjuval põhjusel (ajutiselt) olnud võimalik nõuda, et kehtestatud kohustus täidetakse kohtulahendi täitmisele pööramise abil. Lisaks peavad olema tõendatud asjaolud, mis põhjendavad kahtlust, et kohtulahendi täitmise tagamisel tekib probleeme (peamiselt kohustatud isiku käitumise tõttu).

Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise taotlus peab sisaldama tsiviilkohtumenetluse seadustiku (seadus nr 99/1963) paragrahvi 42 lõikes 4 ja paragrahvis 75 sätestatud andmeid, sealhulgas:

- selle kohtu andmed, millele taotlus esitatakse;
- andmed isiku kohta, kes taotluse esitab, ja asja kohta, mida taotlus puudutab, st kirjeldus asjaoludest, mis põhistavad taotletava esialgse õiguskaitse abinõu vajadust;
- taotluse eesmärk, st millist esialgse õiguskaitse abinõud taotleja taotleb;
- taotluse koostamise kuupäev ja taotleja või tema esindaja allkiri;
- kirjeldus asjaolude kohta, mis põhistavad vajadust kehtestada poolte suhete reguleerimiseks ajutine kord või kahtlust, et kohtulahendi täitmise tagamisel võib tekkida probleeme.

Dokumendid, millele taotleja viitab, tuleb taotlusele lisada.

Taotluse esitamise kuupäevaks peab taotleja omal algatusel, st ilma kohtu korralduseta, maksma tagatisrahana 10 000 Tšehhi krooni; äriühingutevaheliste suhete puhul, mis on seotud nende äritegevusega, on tagatisraha suurus 50 000 Tšehhi krooni.

Taotluste puhul, mis puudutavad sotsiaalhoolekandega seotud küsimusi (nt elatis, tööhõive või hüvitis isikukahju eest), on taotleja tagatisraha maksmisest vabastatud. Taotlust ei võeta menetlusse, kui tagatisraha tasumise nõue on täitmata.

Tagatisraha tagab esialgse õiguskaitse abinõu rakendamisega seoses menetlusosaliste või kolmandate isikute (st nende, kes ei ole esialgse õiguskaitse abinõuga seotud menetluse osalised) kantud kahju hüvitamise nõuet.

Seaduse nr 292/2013 paragrahvi 12 lõikes 3 on sätestatud erandid sama seadusega ette nähtud tagatisraha tasumise kohustusest.

Tõendite tagamine

Tõendeid saab (vastava taotluse alusel) tagada enne kohtuasja sisulise arutamise menetluse algust, kui on kahtlus, et tõendite kogumine on edaspidi võimatu või märkimisväärselt raskendatud. Tõendeid, millel ilmselgelt ei ole menetluses mingit kaalu, ei tagata. Kohus ei võta tõendite tagamise taotlust menetlusse, kui tal on kahtlus, et tõendite kaitsmise asemel on taotlus esitatud mingil muul eesmärgil (näiteks selleks, et saada teise isiku tegevuse kohta teavet, mis taotlejale muul viisil kättesaadav ei ole).

Lisaks üldistele andmetele peab tõendite tagamise taotlus sisaldama kirjeldust asjaoludest, mida tuleks tõendite kogumisel silmas pidada. Ka tagatavad tõendid tuleb konkreetselt välja tuua.

3 Abinõude ese ja laad

3.1 Millist liiki vara suhtes võib neid abinõusid kohaldada?

Esialgse õiguskaitse abinõud

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 76 kohaselt võib esialgse õiguskaitse abinõuga kohustada isikut näiteks maksuma elatist, deponeerima kohtus mingi summa, andma mingi eseme kohtule hoiule, mitte võõrandama teatavaid esemeid või õigusi, tegema mingit toimingut, hoiduma mingi toimingu tegemisest või lubama mingi toimingu tegemist. See abinõu võib olla seotud ükskõik millise asjaomasele isikule kuuluva varaga.

Kohus võib esialgse õiguskaitse abinõuga kehtestada kohustuse isikule, kes ei ole menetlusosaline, kui see on põhjendatult vajalik (nt kui keegi ostab kinnisvara, olles täiesti teadlik, et ta ostab selle omanikult, kes ei ole nõuetekohaselt täitnud maksekohustusi võlausaldajate vastu).

Seaduse nr 292/2013 alusel rakendatavad esialgse õiguskaitse eriaabinõud

Lapse olukorda reguleerivat eriaabinõud rakendatakse paragrahvi 452 jj alusel siis, kui alaealist ei ole nõuetekohaselt hooldatud, sõltumata sellest, kas kellelgi on õigus lapse eest hoolt kanda, või kui lapse elu, normaalne areng või muud olulised huvid on tõsiselt ohustatud või kahjustatud. Kohtu kehtestatava esialgse õiguskaitse abinõuga reguleeritakse lapse olukorda üksnes rangelt vajaliku ajavahemiku vältel ja laps paigutatakse kohtumääruses osutatud sobivasse keskkonda.

Paragrahvi 400 jj alusel võib esialgse õiguskaitse eriaabinõud rakendada kostja suhtes, kohustades teha lahkuma ühisest majapidamisest ja selle vahetust ümbrusest, hoidma ühisest majapidamisest eemale ja sellesse mitte sisenema, hoiduma kontaktidest taotlejaga või hoiduma taotleja mis tahes viisil jälitamisest ja ahistamisest. Taotlus peab sisaldama asjaolude kirjeldust, millest ilmneb, et taotleja ja kostja kooseksisteerimine majas või korteris, kus on nende ühine majapidamine, on taotleja jaoks talumatu tema või ühisest majapidamisest elava muu isiku vastu suunatud füüsilise või vaimse vägivalla tõttu, või asjaolude kirjeldust, mis kinnitab taotleja jälitamist või ahistamist.

Tõendite tagamine

Taotluses tuleks ka selgitada, miks tõendite tagamist taotletakse. Tõendite kogumiseks võib kasutada kõiki vahendeid, mis võimaldavad asja seisu kindlaks teha, eelkõige tunnistajate ülekuulamist, eksperdiarvamuse tellimist, ametiasutustelt ja juriidilistelt isikutelt aruannete ja tähelepanekute küsimist jne.

Üks tõendite tagamise erimeetod hõlmab tõendi eseme tagamist intellektuaalomandi õigustega seotud asjade korral (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (seadus nr 99/1963) paragrahv 78b). Kaebeõigus on isikul, kes on olnud tunnistajaks intellektuaalomandi õiguse rikkumisele. Pädev kohus on see piirkondlik kohus, kelle tööpiirkonnas ese tagatakse. Tagada saab: asjaomast kaupa; materjale ja töövahendeid; asjaomase kaubaga seotud dokumente.

3.2 Milline on selliste abinõude mõju?

Esialgse õiguskaitse abinõud

Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamiseks antakse esialgne määrus, mille eesmärk on taotlejat kaitsta. Sellega kaitstakse taotleja õigust, mida on rikutud või mis on ohus. Esialgse õiguskaitse abinõu rakendamine ei anna taotlejale õigusi, mille suhtes on vaidlus lahendamata. Ka ei ole esialgse õiguskaitse abinõu mingi eelneva küsimuse lahendamise vahend. Pelk esialgse õiguskaitse abinõu rakendamise fakt ei tohi mõjutada kohtuasja sisulist lahendamist kohtu poolt. Ka pärast esialgse õiguskaitse abinõu rakendamist võivad kohustatud isikud jätkata oma vara käsutamist, kuid nad peavad käituma kooskõlas abinõuga.

Kui isik takistab oluliselt menetluse käiku, eelkõige seeläbi, et jätab mõjuva põhjusega kohtusse ilmumata või ei täida kohtumäärust, võib kohus määrata talle trahvi kuni 50 000 Tšehhi krooni suuruses summas. Kohus võib tagada esialgse õiguskaitselise abinõu käsitleva määruse täitmise, kui kohustatud isik ei täida määrust vabatahtlikult. Ametliku otsuse või (ühisest majapidamisest) lahkumise korralduse täitmisest hoidumise eest on sanktsioon ette nähtud ka kriminaalkodeksi (seadus nr 40 /2009) paragrahvi 337 lõikes 2, milles on sätestatud ametliku otsuse või lahkumise korralduse täitmisest hoidumises seisnev väärtegu.

3.3 Kui kaua sellised abinõud kehtivad?

Esialgse õiguskaitselise abinõu

- Tähtajaline esialgse õiguskaitselise abinõu

Kohus võib esialgse õiguskaitselise abinõu käsitlevas määruses otsustada, et abinõu on ajaliselt piiratud, isegi kui hageja (taotleja) seda ei taotlenud.

- Hagi esitamise või menetluse algatamiseks muu taotluse esitamise kohustuse kehtestamine

Kohus, kes otsustab esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamise, kohustab taotlejat (hagejat) esitama abinõu käsitleva otsuse tegemisel määratud tähtaja jooksul kohtule ka taotluse asja sisulise lahendamise menetluse algatamiseks (hagiavalduse).

Esialgse õiguskaitselise abinõu kehtib kuni ajani, mil selle kehtivus lõpeb või mil kohus selle tühistab.

Esialgse õiguskaitselise abinõu kehtivus lõpeb, kui taotleja ei taotle kohtu määratud tähtaja jooksul menetluse algatamist; kui taotlus asja sisuliseks lahendamiseks lükatakse tagasi; kui taotlus asja sisuliseks lahendamiseks rahuldati ja asjas tehtud kohtulahendi täitmisele pööramisest on möödunud üle 15 päeva; või kui esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamiseks määratud tähtaeg on möödunud.

Kohus tühistab esialgse õiguskaitselise abinõu, kui põhjused, mille tõttu abinõu rakendamise otsus tehti, on ära langenud.

Seaduse nr 292/2013 paragrahvides 400 jj on sätestatud, et esialgse õiguskaitselise abinõu kehtib ühe kuu jooksul alates selle täitmisele pööramise kuupäevast (paragrahv 408) ja et seda tähtaega võib pikendada sõltuvalt asja sisulise lahendamise menetluse algusest.

Seaduse nr 292/2013 paragrahvides 452 jj on sätestatud, et esialgse õiguskaitselise abinõu kehtib ühe kuu jooksul alates selle täitmisele pööramise kuupäevast (paragrahv 459) ja et seda tähtaega võib pikendada.

Tõendite tagamine

Tõendid tagatakse kohtu määratud aja jooksul või nii kiiresti kui võimalik. Pooled võivad tõendite tagamise juures viibida, kuid see õigus puudub neil siis, kui tõendite tagamisega viivitamine võib põhjustada riski. Pärast asja sisuliseks lahendamiseks menetluse algatamist on menetlusosalistel õigus esitada oma seisukohad esitatud ja kogutud tõendite kohta. Menetlusosalisi võib ka küsitleda.

4 Kas abinõu kohta saab esitada kaebuse?

Esialgse õiguskaitselise abinõu

Otsuseid esialgse õiguskaitselise abinõude rakendamise kohta tehakse kohtumääruste vormis. Määrus, mis näeb ette esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamise, muutub täitmisele pööratavaks alates selle avaldamisest. Kui määrus ei kuulu avaldamisele, muutub see täitmisele pööratavaks alates kohustatud isikule kättetoimetamise hetkest. Kirjalik koopia esialgse õiguskaitselise abinõu käsitlevast määrusest edastatakse menetlusosalistele ja kolmandale isikule (kui see kolmas isik on kohustatud isik); kui esialgne õiguskaitselise hõlmab kohustust mitte võõrandada kinnisasja, edastatakse koopia ka pädevale kinnistusosakonnale. Esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamist käsitlev määrus muutub täitmisele pööratavaks alates selle avaldamisest või kättetoimetamisest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 76d) ja on kohtulahendi täitmisele pööramise alus.

Esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamist käsitlevat määrust saab edasi kaevata. Kaebus esitatakse vaidlusaluse lahendi teinud kohtule, kuid seda menetleb teise astme kohus, st piirkondlik või kõrgema astme kohus. Kaebus tuleb esitada 15 päeva jooksul pärast lahendi kirjaliku koopia kättesaamist.

Kui õigustatud isik esitab kaebuse õigeaegselt ja see võetakse menetlusse, ei loeta kohtulahendit lõplikuks enne, kui apellatsioonikohus on teinud kaebuse kohta lõpliku otsuse. Esialgse õiguskaitselise abinõu rakendamist käsitlev määrus muutub aga täitmisele pööratavaks (st rakendatakse määrusekohast korda) kohustuse täitmise tähtaja lõppemisel (see tähtaeg algab kättetoimetamise kuupäevast). Teise variandina muutub määrus täitmisele pööratavaks alates kättetoimetamisest, kui määruses ei

nähta ette kohustuse täitmist. Kohus võib otsustada, et esialgse õiguskaitsse abinõu rakendamist käsitlev määrus pööratakse täitmisele alles pärast seda, kui kohtulahend muutub lõplikuks, välja arvatud juhul, kui esialgse õiguskaitsse abinõu olemusest tuleneb teisiti või kui selline otsus tähendaks, et esialgse õiguskaitsse abinõu eesmärki ei ole võimalik saavutada.

Seaduse nr 292/2013 paragrahvid 409 ja 463 sisaldavad sätteid selle kohta, kuidas esitada kaebust selle seaduse alusel rakendatavate esialgse õiguskaitsse eriabinõude kohta.

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Viimati uuendatud: 20/08/2018